

Červený zoznam vtákov Slovenska

Red list of birds in Slovakia

Miroslav DEMKO¹, Anton KRIŠTÍN² & Peter PUCHALA³

¹SOS/BirdLife Slovensko, Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava, Slovensko; demko@vtaky.sk

²Ústav ekológie lesa SAV Zvolen, L. Štúra 2, 960 53 Zvolen, Slovensko; kristin@savzv.sk

³SOP SR, Správa CHKO Malé Karpaty, Štúrova 115, 900 01 Modra; peter.puchala@sopsr.sk

Abstract. All breeding species of Slovak Avifauna (226 species) were evaluated against the IUCN criteria 2001, version 3.1., for the first time. The main period for the assessment was 2002–2012. Altogether 15 species (*Mergus merganser*, *Tadorna tadorna*, *Phalacrocorax pygmeus*, *Ardeola ralloides*, *Grus grus*, *Charadrius alexandrinus*, *Larus canus*, *Larus argentatus*, *Sternula albifrons*, *Chlidonias leucopterus*, *Calandrella brachydactyla*, *Motacilla citreola*, *Turdus iliacus*, *Acrocephalus paludicola*, *Pastor roseus*) were not eligible for the assessment (category NA – not applicable) because of their accidental breeding in Slovakia. Altogether 79 bird species (37% of assessed 211 Slovak breeders), were included in the Slovak Red List (categories RE – regionally extinct, CR – critically endangered, EN – endangered, VU – vulnerable and NT – near threatened). Threatened birds (categories CR, EN, VU; 51 species) cover 24% of all assessed Slovak breeders. Out of them four species are RE, 10 CR, 24 EN and 17 VU. Further 24 species (11% of assessed Slovak breeders) are classified as NT. The rest 132 species (63% of assessed Slovak breeders) did not meet any IUCN criteria, and they were evaluated as least concern (LC) and they were not included in the Red List. Out of 211 species assessed, all globally threatened species (three species) and all species which met IUCN criteria on the European level (10 species) are included in the Red List now.

Key words: bird conservation, IUCN, regional Red List, threats, biodiversity, threatened birds

Úvod

Červené zoznamy, ktoré vyjadrujú riziko vyhynutia druhov alebo iných taxónov, sú dôležitým nástrojom ochrany prírody na globálnej aj na regionálnej úrovni. Zoznamy vtákov na celosvetovej úrovni bývajú aktualizované každoročne a každé 4 roky prebehne súhrnné prehodnotenie všetkých druhov (naposledy v roku 2012), pričom odbornou autoritou je BirdLife International (Hirschfeld et al. 2013).

V rámci bývalého Československa boli červené zoznamy vtákov, zahrňujúce aj údaje z územia Slovenska, publikované v roku 1979 (Hudec 1979), 1981 (Baruš 1981), 1988 (Baruš et al. 1988) a v rámci Červenej knihy (Sedláček 1988). Tieto zoznamy však museli zohľadniť

veľké regionálne rozdiely v avifaune ako aj rozdielny stav poznatkov o populačných trendoch jednotlivých druhov. História prípravy a publikovania červených alebo ekosozologických zoznamov vtákov z obdobia samostatného Slovenska zhrnuli autori v práci z roku 1998 (Krištín et al. 1998), v rámci ktorej bol publikovaný červený zoznam vtákov spracovaný podľa kritérií IUCN z novembra 1994 (IUCN 1995). Komplexne spracovanú problematiku červených zoznamov s metódami hodnotenia taxónov možno nájsť aj v práci Jedlička et al. (2007). Ostatný červený (ekozozologický) zoznam vtákov bol publikovaný v roku 2001 (Krištín et al. 2001), pri ktorom sa použili dnes už neaktuálne kritériá z roku 1994 (IUCN 1995). Od tohto posledne publikovaného červeného zoznamu

boli aktualizované kritériá a kategórie IUCN na hodnotenie taxónov (IUCN 2012a). Preto sme sa rozhodli zostaviť nový červený zoznam vtákov Slovenska na základe aktuálneho stavu populácií jednotlivých druhov.

Metodika

Pri hodnotení sme používali aktuálne kategórie a kritériá IUCN 2001 verzia 3.1 (IUCN 2012a) podľa aktuálneho usmernenia ich aplikácie (najmä IUCN 2014). Pre uplatnenie kritérií na regionálnej úrovni sme použili postupy podľa metodiky IUCN (IUCN 2012b). Slovenskú terminológiu k hodnoteniu stavu ohrozenia druhov ako aj metodické poznámky k procesu hodnotenia sme prevzali z práce Jedlička et al. (2007), pri prípadných nezrovnalostiach rôznych zdrojov literatúry sme uprednostnili pôvodné dokumenty IUCN. V hodnotení sme uplatnili najmä kritérium A (výrazný pokles populácií), kritérium C (nízka početnosť a klesajúce trendy populácií), kritérium D (veľmi malá početnosť, obmedzené rozšírenie), menej kritérium B, používané hlavne u rôznych skupín bezstavovcov (obmedzené rozšírenie, fragmentácia, pokles alebo výrazné fluktuácie populácie) a vôbec sme neuplatnili kvantitatívne analýzy (kritérium E). Hodnotené bolo obdobie rokov 2002 – 2012.

Regionálne hodnotenie ohrozenosti druhov pozostáva z dvoch hlavných krokov (IUCN 2012b, Jedlička et al. 2007): 1. Hodnotenie aktuálneho stavu druhu v hodnotenom regióne (v našom prípade celé územie Slovenska) podľa kritérií IUCN a priradenie predbežného stupňa ohrozenosti. 2. V druhom kroku sa skúmajú populácie mimo hodnoteného územia (v našom prípade najmä populácie okolitých štátov), ktoré môžu pozitívne alebo negatívne ovplyvniť riziko vyhynutia druhu v hodnotenom území. V prípade, že okolité kvalitnejšie populácie môžu znížiť riziko vyhynutia v hodnotenom území, predbežný stupeň stanovený podľa kroku 1. sa znížil. Vzhľadom k menšej rozlohe Slovenska a výraznému prepojeniu populácií druhov s okolitými územiami, a tým aj možnosti ovplyvňovať riziko vyhynutia u nás, bola v tomto zmysle znížená predbežná kategória

ohrozenosti u 75 z celkovo 211 hodnotených druhov (včítane druhov, zaradených teraz ako LC). V prípade, že sa nepredpokladá, že okolité populácie môžu pozitívne ovplyvniť stav druhu na Slovensku, ostal predbežný stupeň ohrozenia nezmenený. Možnosť zvýšenia stavu predbežného stupňa ohrozenia vzhľadom na okolité populácie nebol v našom prípade uplatnený. Zmeny predbežného stupňa boli v prehľadnej tabuľke vyznačené hviezdíčkou za zmeneným znakom ohrozenia (napr. VU*).

Do procesu hodnotenia boli zaradené všetky voľne hniezdiace druhy na území Slovenskej republiky s výnimkou druhov, ktoré boli označené ako nepríslušné (NA). V prípade migrujúcich alebo zimujúcich druhov, ktoré u nás aj hniezdia, boli hodnotené len hniezdne populácie. V prípade Slovenska sme do NA zaradili druhy, o ktorých pravidelnom hniezdení u nás existujú údaje z menej ako 10 posledných rokov, sú v štádiu rozširovania areálu, hniezdia alebo hniezdili u nás len sporadicky alebo ojedinele (*Mergus merganser*, *Tadorna tadorna*, *Phalacrocorax pygmeus*, *Ardeola ralloides*, *Grus grus*, *Charadrius alexandrinus*, *Larus canus*, *Larus argentatus*, *Sternula albifrons*, *Chlidonias leucopterus*, *Calandrella brachydactyla*, *Motacilla citreola*, *Turdus iliacus*, *Acrocephalus paludicola*, *Pastor roseus*). Za regionálne vyhynuté druhy (RE) sme považovali druhy, ktoré v minulosti hniezdili, ale sa na území Slovenska ani ako pravdepodobné hniezdiče nevyskytli od roku 2002. Na základe daných kritérií IUCN (IUCN 2012a, Jedlička et al. 2007) sme druhom priradili príslušné kategórie ohrozenia (CR – kriticky ohrozený, EN – silne ohrozený, VU – zraniteľný, NT – takmer ohrozený) a tieto boli zaradené do červeného zoznamu. Za ohrozené druhy na regionálnej úrovni (resp. za globálne ohrozené druhy na celosvetovej úrovni) považujeme druhy zaradené v kategóriách CR, EN a VU. Za druhy zaradené do červeného zoznamu považujeme druhy kategórií RE, CR, EN, VU a NT. Druhom, ktoré nespĺňali kritériá na zaradenie do kategórií NT až CR, alebo predbežný stupeň hodnotenia bol s ohľadom na okolité populácie znížený na najnižšiu kategóriu, bola priradená kategória LC

– menej dotknutý. Tieto druhy nie sú súčasťou červeného zoznamu a je možné ich nájsť na stránke: www.vtaky.sk. Kategóriu nedostatočne známy (DD) sme vzhľadom na existenciu aspoň minimálnych pre hodnotenie požadovaných poznatkov nepoužili.

Údaje o hniezdných populáciách vtákov Slovenska, ich rozšírení a trendoch boli čerpané z viacerých zdrojov. Na celoslovenskej úrovni bola základom práca Danko et al. (2002), doplnená o aktuálnejšie údaje najmä z prác Rybanič et al. (2004), Darolová (2011) a SOS/BirdLife Slovensko (2013). Významnou mierou prispeli aj údaje zo správy SR pre európsku komisiu (reporting) podľa článku 12 smernice o ochrane vtáctva (ŠOP SR 2013). Na stanovenie trendov bežných druhov boli využité výsledky monitoringu bežných druhov prevažne z rokov 2005 do roku 2012 (Slabeyová et al. 2009, Ridzoň 2013 in prep.). Ďalej boli použité údaje o početnosti a trendoch z regionálnych publikácií (Benko & Chudý 2011, Danko 2008, Danko & Pčola 2008, Danko et al. 2010, Krištín 2010, Mojžiš et al. 2010, Pčola 2012, SOS/BirdLife Slovensko 2010), správy špecializovaných pracovných skupín pôsobiacich v rámci Ochrany dravcov na Slovensku z rokov 2004 – 2011 (Ochrana dravcov na Slovensku 2005 – 2012). Ako podklad slúžili publikované aj nepublikované údaje v databázach (najmä AvesSymfony). Významnou pomocou boli konzultácie s expertami na jednotlivé druhy, skupiny respektíve s regionálne pôsobiacimi ornitológmi. Prvý návrh červeného zoznamu bol zverejnený na internetovej stránke www.vtaky.sk s možnosťou pripomienkovania. Celkovo sa do tvorby zoznamu alebo pripomienkovania zapojilo niekoľko desiatok ornitológov alebo skupín, ich menný zoznam uvádzame na konci článku v podakovaní.

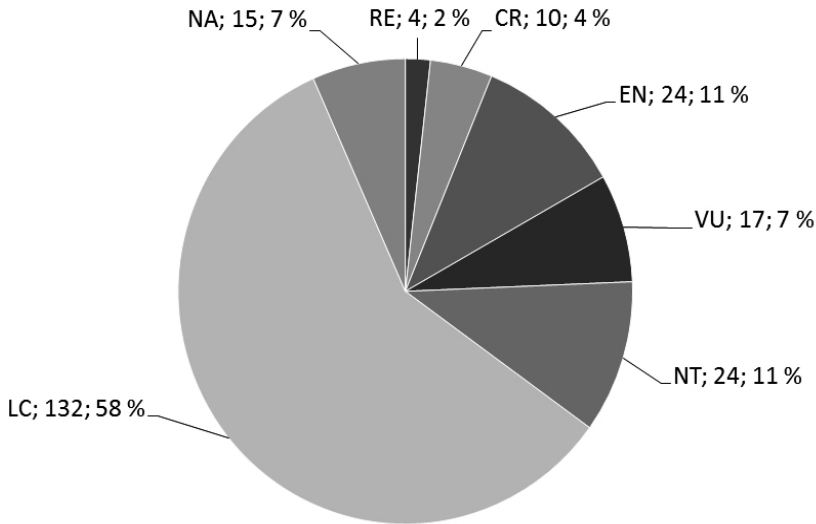
V druhom kroku hodnotenia boli použité údaje mimo územia Slovenska. Najvýznamnejším zdrojom údajov v tomto prípade bola publikácia BirdLife International 2004, ktorá bola doplnená aktuálnejšími údajmi z regionálnych publikácií okolitých štátov (HU - Hadarics & Zalai 2008, PL – Wilk et al. 2010, CZ – Šťastný et al. 2006). Populačné trendy bežných druhov na

európskej úrovni boli prevzaté z celoeurópskeho monitoringu bežných druhov (Pan-European Common Bird Monitoring Scheme PECBMS, EBCC 2013) s dôrazom na roky 2002–2011. Ďalším významným zdrojom údajov boli správy okolitých krajín (Poľsko, Rakúsko, Česká republika, Maďarsko) pre európsku komisiu podľa článku 12 smernice o ochrane vtáctva zverejnené na internetovej stránke Európskej komisie (European Environmental Agency 2014).

Výsledky a diskusia

Mimo 15 vyššie spomenutých druhov, ktoré boli na základe stanoveného filtra zaradené do kategórie regionálne nepríslušných (NA), bolo spolu hodnotených 211 hniezdičov Slovenska (obr.1). Z hodnotených druhov bolo zaradených do červeného zoznamu celkom 79 druhov (37 % hodnotenej hniezdnej avifauny Slovenska; Príloha 1). Zvyšných 132 druhov (63 % hodnotenej hniezdnej avifauny) predstavujú druhy menej ohrozené (LC). Ohrozené druhy (kategórie CR, EN a VU) predstavujú 24 % všetkých hodnotených nidifikantov Slovenska (51 druhov). Takmer ohrozené druhy (NT) zahŕňajú 24 druhov, čo predstavuje 11 % hodnotenej hniezdnej avifauny. Ako regionálne vyhynuté (RE) boli vyhodnotené 4 druhy, kriticky ohrozených (CR) 10 druhov, silne ohrozených (EN) 24 druhov a zraniteľných (VU) 17 druhov.

V porovnaní s celosvetovým zoznamom ohrozených druhov (BirdLife International 2013), v ktorom boli hodnotené takmer všetky vtáky sveta, je vyššie percento ohrozených druhov na území Slovenska: celosvetovo ohrozené druhy 13 %, na Slovensku 24 %. Všetky 3 globálne ohrozené druhy, ktoré boli hodnotené v slovenskom zozname, patria aj medzi ohrozené druhy Slovenska. Len jeden druh (*Falco cherrug*) má rovnakú kategóriu ohrozenia (EN) v globálnom aj v slovenskom zozname, 2 druhy majú vyššiu kategóriu ohrozenia (*Aquila heliaca*, *Otis tarda*) v slovenskom zozname. Ďalších 6 druhov, ktoré sú v uvedené globálnom zozname ako takmer ohrozené (NT), majú tiež vyššiu kategóriu na území Slovenska

Obr. 1. Podiel druhov v jednotlivých kategóriách (prvá je skratka kategórie RE, CR, EN, VU, NT, LC, NA; nasleduje počet druhov zaradených do tejto kategórie a percentuálny podiel počtu druhov zo všetkých hniezdičov Slovenska).

Fig. 1. Distribution of species in the categories (first is category abbreviation RE, CR, EN, VU, NT, LC, NA; following by number of species included in category and percentage of all Slovak breeders).

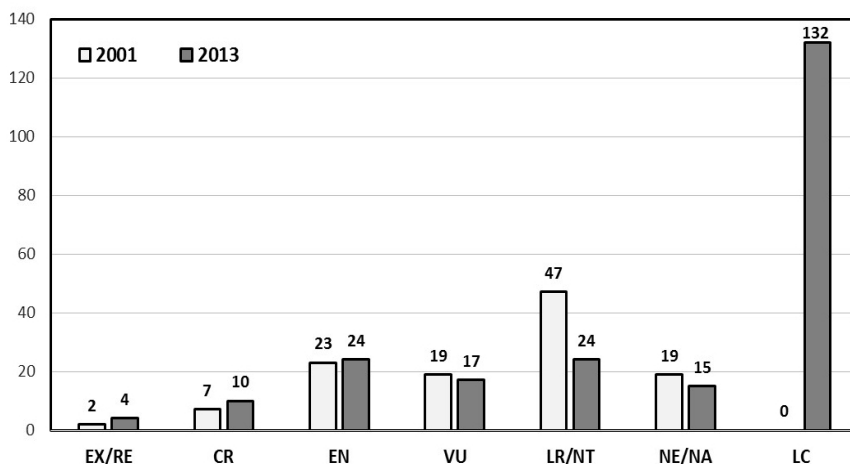
(*Limosa limosa*, *Coracias garrulus*, *Falco vespertinus*, *Numenius arquata*, *Milvus milvus*, *Aythya nyroca*). Vyššie kategórie ohrozenosti sú odrazom nižších početností populácií resp. vyhynutia (*Tetrax tetrax*) na území Slovenska ako aj výraznejších negatívnych trendov oproti globálnej úrovni.

Z pohľadu hodnotenia druhov na európskej úrovni (BirdLife International 2004) sú taktiež všetky ohrozené druhy Európy spĺňajúce kritériá IUCN 2001 (CR, EN, VU), ktoré boli hodnotené pre náš zoznam (10 druhov), zaradené aj v slovenskom červenom zozname. Z toho 1 v rovnakej kategórii ohrozenia VU (*Vanellus vanellus*) a ďalších 9 druhov (*Aythya nyroca*, *Perdix perdix*, *Milvus migrans*, *Aquila heliaca*, *Falco vespertinus*, *Otis tarda*, *Burhinus oedicnemus*, *Limosa limosa* a *Coracias garrulus*) s vyšším stupňom ohrozenia na slovenskej úrovni. Vyššie kategórie ohrozenosti sú odrazom nižších početností populácií resp. vyhynutia (*Burhinus oedicnemus*) na území Slovenska ako aj výraznejších negatívnych trendov oproti európskej úrovni.

Porovnali sme aj údaje s posledným publikovaným červeným zoznamom vtáctva Českej republiky (Šťastný & Bejček 2003), kde bol

hodnotený porovnateľný počet druhov hniezdičov (210 druhov, na Slovensku 211) s mierne modifikovanou metodikou IUCN 3.1. Celkom 64 druhov (48 %) českého červeného zoznamu, ktoré boli hodnotené aj na slovenskej úrovni, je zaradených aj v našom červenom zozname. O polovicu menej je u nás regionálne vyhynutých druhov (SK 4, CZ 8 druhov), podobne je aj nižší počet ohrozených (CR, EN, VU) druhov (SK 51, CZ 110 druhov). Takmer ohrozených druhov (NT) je oproti tomu viac na Slovensku (SK 24, CZ 14 druhov). Rozdiely môžu byť spôsobené nielen iným obdobím hodnotenia a odlišnými zmenami a stavom populácií, ale aj mierne odlišným metodickým prístupom k uplatňovaniu kritérií IUCN v ČR.

Podľa Poľskej červenej knihy (Głowaciński 2001) z 232 pôvodných hniezdičov bolo zaradených do červeného zoznamu (kategórie RE, CR, EN, VU, NT) 23 % druhov, pričom 14 % druhov patrí medzi ohrozené druhy. Nižší podiel týchto druhov je zrejme spôsobený rozdielnym stavom populácií jednotlivých druhov, ale aj geografickými odlišnosťami a stavom biotopov na Slovensku a v Poľsku. 22 druhov (40 %) zaradených do červenej knihy Poľska, ktoré boli hodnotené aj na Slovensku, sú zaradené aj

Obr. 2. Počty druhov v jednotlivých kategóriách ohrozenia v dvoch hodnotiacich obdobiach (biela 2001, tmavá 2013) na Slovensku.

Fig. 2. Species numbers in the IUCN categories in two assessed periods (white 2001, dark 2013) in Slovakia.

v našom červenom zozname avšak s rozdielmi v zaradení do jednotlivých kategórií.

Z európskych štátov, v ktorých prebehlo nové hodnotenie podľa aktuálnych kritérií IUCN, možno porovnať Švajčiarsko, kde bola použitá rovnaká metodika a prístupy k hodnoteniu ako u nás. Do švajčiarskeho červeného zoznamu (kategórie RE, CR, EN, VU, NT) z roku 2010 (Keller et al. 2010) bolo zo 199 hodnotených druhov zaradených 55 % druhov, z toho je 35 % ohrozených druhov (kategórie CR, EN, VU). Uvedené pomery sú vyššie ako na Slovensku, čo odpovedá aj zhoršenému stavu vtáčích populácií a ich biotopov vo Švajčiarsku. 38 druhov (34 %) zaradených do švajčiarskeho červeného zoznamu, ktoré boli hodnotené aj na Slovensku, je zaradených aj v našom červenom zozname, avšak s rozdielmi v zaradení do jednotlivých kategórií.

Porovnáваме tu aj výsledky predchádzajúceho slovenského červeného zoznamu z roku 2001 so súčasným (obr. 2). Je potrebné ale pripomenúť, že tento zoznam bol pripravovaný ešte podľa starších kritérií IUCN (IUCN 1995). Čo sa týka celkového počtu druhov zaradených do červeného zoznamu (kategórie RE, CR, EN, VU, NT), jeho stav sa mierne znížil v tomto hodnotiacom období 2002 – 2012. Rozdiel je najmä v kategórií LR (47 druhov v roku 2001) a NT (22 druhov podľa súčasného hodnotenia) a to vzhľadom na rôzne metodiky hodnotenia.

K regionálne vyhynutým druhom pribudli ďalšie 2 druhy a to *Burhinus oedicnemus* a *Lanius senator*, ktoré ani ako pravdepodobné alebo možné hniezdiče neboli v hodnotenom období zaznamenané. Počet všetkých ohrozených druhov (kategórie CR, EN, VU) sa zvýšil len zo 49 na 50 druhov. Došlo však k viacerým zmenám kategórií druhov ako aj v počte druhov v jednotlivých kategóriách.

V kategórii kriticky ohrozené (CR) sa celkový počet druhov mierne zvýšil, z pôvodných druhov zostali 3 druhy *Aquila pennata*, *Numenius arquata* a *Monticola saxatilis* a pribudli druhy s výrazne malými početnosťami, prípadne druhy v posledných rokoch bez hniezdného výskytu, s poklesom populácie v hodnotenom období. Tiež pribudli druhy, ktoré boli v predchádzajúcom zozname zaradené v nižšej kategórii silne ohrozené (EN): *Anas acuta*, *Circaetus gallicus*, *Falco vespertinus*, *Limosa limosa*, *Coracias garrulus*. Najvyšší posun do tejto kategórie (CR) oproti predchádzajúceho hodnoteniu (LR) registrujeme u druhu *Tichodroma muraria*. Vzhľadom na jeho nízku početnosť, negatívny trend početnosti a rozšírenia ako aj obmedzené možnosti posilňovania populácie z okolitého územia, považujeme jeho zaradenie do tejto kategórie ako oprávnené. Z tejto kategórie (CR) bol preradený jeden druh medzi regionálne vyhynuté (*Lanius senator*). Vzhľadom na zlepšenie stavu populácií (aj

vďaka ochranným aktivitám) a znižovanie rizika vyhynutia vplyvom populácií z okolitých štátov bola o jeden stupeň znížená kategória (EN) u druhov *Falco cherrug* a *Otis tarda*, ktoré patria aj medzi globálne ohrozené druhy. O dva stupne bola znížená kategória (na VU) u druhu *Haliaetus albicilla*, u ktorého početnosť hniezdných párov rastie, šíri sa na nové lokality a tento pozitívny trend je aj v okolitých štátoch.

Počet druhov v kategórii silne ohrozené (EN) sa oproti zoznamu roku 2001 takmer nezmenil, ale došlo k zmenám v zastúpení jednotlivých druhov. Z predchádzajúceho hodnotenia zostalo v tejto kategórii 7 druhov (*Aythya nyroca*, *Platalea leucorodia*, *Milvus milvus*, *Aquila heliaca*, *Himantopus himantopus*, *Recurvirostra avosetta* a *Acrocephalus melanopogon*). Mimo vyššie spomínaných druhov preradených z vyššej kategórie (CR) pribudli druhy, ktoré boli zaradené ako zraniteľné (VU) v predchádzajúcom hodnotení, ale vzhľadom na početnosť, negatívne populačné trendy bolo oprávnené ich presunúť do vyššej kategórie ohrozenosti EN: *Anas crecca*, *Tetrao tetrix*, *Tetrao urogallus*, *Podiceps grisegena*, *Milvus migrans*, *Circus pygargus*, *Gallinago gallinago*, *Tringa totanus*, *Chlidonias niger*, *Asio flammeus*, *Luscinia svecica*, *Lanius minor*. Najvyšší postup oproti minulému zoznamu (z kategórie LR) dosiahli druhy *Perdix perdix* (pokles populácie o viac ako 50 % a nižšia početnosť, ohrozený druh aj na európskej úrovni) a *Podiceps nigricollis* (veľmi nízka početnosť, malý areál rozšírenia, výrazne klesajúca početnosť a zmenšenie areálu rozšírenia). Jeden druh *Phylloscopus trochiloides* v predchádzajúcom zozname zaradený ako nedostatočne známy (DD) sme vzhľadom na nové poznatky hodnotili a vzhľadom na jediná pravidelne obsadzovanú lokalitu bol zaradený do tejto kategórie. Viaceré druhy vzhľadom na rôzne faktory (zvýšenie počtu rozmnožujúcich sa jedincov, rastúci trend populácie, zväčšovanie areálu alebo aj možnosti pozitívneho ovplyvnenia populácií z okolitých krajín) boli preradené oproti minulému zoznamu do nižších kategórií. Medzi zraniteľné druhy (VU) tak boli presunuté druhy *Egretta garzetta*, *Egretta alba*, *Ardea purpurea*, *Chlidonias hybrida*, *Otus*

scops, *Anthus campestris*, do kategórie menej dotknutý (LC) *Anser anser*, *Falco peregrinus* a *Anthus pratensis*. Jeden druh (*Ardeola ralloides*) na základe stanovených kritérií nebol na regionálnej úrovni príslušný na hodnotenie (NA).

V kategórii zraniteľný (VU) je zaradených v aktuálnom zozname oproti predchádzajúcemu červenému zoznamu o 2 druhy menej. Z druhov v predchádzajúcom zozname zostali vzhľadom na ich početnosť a trendy 3 druhy: *Anas clypeata*, *Botaurus stellaris* a *Tyto alba*. Mimo vyššie uvedených druhov preradených z vyšších kategórií (CR, EN) pribudli vzhľadom na nízku početnosť a klesajúci trend početnosti druhy *Phalacrocorax carbo*, *Porzana parva*, *Vanellus vanellus*, *Athene noctua*, *Hirundo rustica*, *Prunella collaris* a *Phoenicurus phoenicurus*. Treba podčiarknuť, že v prípade *Phalacrocorax carbo* sa jednalo o hodnotenie stavu len hniezdnej populácie, ktorá sa v hodnotenom období 2002 – 2012 znížila pod 100 hniezdných párov, čo predstavuje pokles o viac ako 50 % (v súčasnosti hniezdia len v dvoch kolóniách v SR). Aj po vzatí do úvahy možného zníženia rizika vyhynutia u nás vplyvom zahraničných populácií a zníženia predbežnej kategórie o jeden stupeň považujeme zaradenie tohto druhu do červeného zoznamu za oprávnené. Z druhov, ktoré boli v predchádzajúcom období hodnotené ako zraniteľné VU, boli vzhľadom na aktuálny stav u nás a možnosti pozitívneho ovplyvnenia populácií zo zahraničia 2 druhy preradené do kategórie takmer ohrozené NT (*Aquila chrysaetos*, *Upupa epops*) a 2 druhy do kategórie menej dotknuté LC (*Nycticorax nycticorax* a *Ixobrychus minutus*).

Kategórie takmer ohrozené (NT, IUCN 2012) a menej dotknuté (LR, IUCN 1995) nie je možné vzhľadom na ich nekompatibilitu a použité metodické prístupy porovnávať. V súčasnom červenom zozname je v kategórii NT zaradených 24 druhov. Jedná sa najmä o druhy s klesajúcim trendom početnosti a menšou populáciou, na základe čoho boli v prvom kroku hodnotenia (len slovenská úroveň) zaradené do vyšších kategórií ohrozenia (najmä VU). Táto kategória však bola znížená o jeden stupeň (na NT*) v ďalšom kroku ako dôsledok možnosti

zníženia rizika vyhynutia pozitívnym vplyvom populácií okolitých štátov. Takmer ohrozeným druhom je však potrebné venovať zvýšenú pozornosť a je možné, že po dlhšom sledovaní trendov populácií a doplnení údajov zo zahraničia v ďalších aktualizáciách červeného zoznamu dôjde k ich zaradeniu do niektorej z vyšších kategórií.

Medzi druhy menej dotknuté (LC) bolo zaradených 132 druhov a kompletný zoznam možno nájsť na stránke www.vtaky.sk.

Pod'akovanie

Pod'akovanie patrí všetkým, ktorí prispeli svojimi poznatkami, návrhmi alebo pripomienkami k skvalitneniu tohto zoznamu. Bez ich účasti by spracovanie nebolo možné. K príprave zoznamu prispeli: M. Baláž, Š. Benko, M. Bohuš, Š. Danko, A. Darolová, M. Dobrý, M. Dravecký, T. Flajs, M. Fulín, J. Gúgh, J. Hol'ma, J. Chavko, P. Chrašč, M. Chrenková, A. Chudý, M. Jasík, R. Jureček, D. Karaska, D. Kerestúr, L. Kocian, J. Korňan J., R. Kvetko, P. Lenko, J. Lukáč, M. Macek, B. Maderič, P. Majko, M. Noga, M. Olekšák, S. Ondruš, OZ Prales, S. Pačenovský, P. Pjenčák, P. Rác, A. Rác, M. Repel, J. Ridzoň, M. Saniga, V. Slobodník, O. Suchánek, J. Svetlík, J. Topercer, A. Trnka a J. Žiak.

Červený zoznam vznikol aj vďaka projektu „Bohatstvo prírody, bohatstvo pre nás všetkých“, ktorý bol podporený v rámci Programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce a finančne sa na ňom spolupodieľajú Švajčiarska konfederácia a Slovenská republika.

Literatúra

- BARUŠ V. 1981. Návrh seznamu ohrožených taxonů obratlovců (Vertebrata) fauny ČSSR. *Vertebratologické zprávy*: 35–42.
- BARUŠ V. (ed.) 1988: Red data list of vertebrates of Czechoslovakia. *Acta Sc. Nat. Brno* 22: 1–33.
- BENKO Š. & CHUDÝ A. 2011: Chránené vtáčie územie Dubnické štrkovisko. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. — Cambridge, UK.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2013: IUCN Red List for birds. [Navštívené 31. 12. 2013] Dostupné na <http://www.birdlife.org/datazone/species>
- DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A. (eds.) 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. — VEDA, Bratislava.
- DANKO Š. 2008: Vtáctvo vo "Senného" v minulosti a dnes. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- DANKO Š. & PČOLA Š. 2008: Vtáctvo vo Vihorlatských vrchoch a ich predhorí. — Správa CHKO Vihorlat, Michalovce.
- DANKO Š., LEŠO P., PJENČÁK P., LIPTÁK J., FULÍN M., PAČENOVSKÝ S., MOŠANSKÝ A., MOŠANSKÝ L., OLEJÁR R., POTOČNÝ R., KRIŠTÍN A., ŠIMÁK L., BUDAY M., FECKO M., URBAN L., IMRICH P., BALLA M., ŽIGRAJ J. 2010: Vtáctvo vo Slánskych vrchoch a ich predhorí. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- DAROLOVÁ A. 2011: Vtáky. — Pp. 302–401. In: Halčinová K. (ed.): Atlas druhov európskeho významu pre územie NATURA 2000 na Slovensku. — Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Liptovský Mikuláš.
- EBCC 2013: Trends of common birds in Europe, 2013 Update. [Navštívené 30. 11. 2013] Dostupné na <http://www.ebcc.info/index.php?ID=509>
- EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY 2014: Deliveries for progress/implementation report (Article 12, Birds Directive). [Navštívené 09. 02. 2014] Dostupné na <http://rod.eionet.europa.eu/obligations/278/deliveries>
- GŁOWACIŃSKI Z. (ed.) 2001: Polska czerwona księga zwierząt - kregowce. Polish Red Data Book of Animals Vertebrates. — PWRiL, Warszawa.
- HADARICS T. & ZALAI T. 2008: Nomenclatur avium Hungariae. Magyarország madarain névjegyzéke. An annotated list of the birds of Hungary. — Magyar madártani és természetvédelmi egyesület, Budapest.
- HIRSCHFELD E., SWASH A. & STILL R. 2013: The world's rarest birds. — Princeton University Press, New Jersey.
- HUDEČ K. 1979: Červená listina ohrožených ptačích druhů v ČSSR. — Pp. 35–39. In: Foukal J. (ed.): Právní normy v ochraně přírody, Praha.
- IUCN 1995: IUCN Red List categories. — Prepared by IUCN Species Survival Commission.
- IUCN 2012a: IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition. — IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- IUCN 2012b: Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels: Version 4.0. — IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- IUCN STANDARDS AND PETITIONS SUBCOMMITTEE 2014: Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 11. Prepared by the Standards and Petitions Subcommittee.

- JEDLIČKA L., KOCIAN L., KADLEČÍK J. & FERÁKOVÁ V. 2007: Hodnotenie stavu ohrozenia fauny a flóry. Štátna ochrana prírody SR, Univerzita Komenského v Bratislave. — Faunima, Bratislava.
- KELLER V., GERBER A., SCHMID H., VOLET B., ZBINDEN N. 2010: Rote list Brutvögel. Gefährdete Arten Schweiz, Stand 2010. — Bundesamt für Umwelt, Bern und Schweizerische Vogelwarte, Sempach. Umwelt-Vollzug Nr. 1019.
- KRIŠTÍN A. (ed.) 2010: Vtáctvo vo chráneného vtáčieho územia Poľana. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- KRIŠTÍN A., DANKO Š., DAROLOVÁ A., KOCIAN L., KROPIL R., MURIN B., STOLLMANN A. & ÚRBAN P. 1998: Červený zoznam a ekozozologický status vtákov (Aves) Slovenska. — Ochrana prírody 16: 219–232.
- KRIŠTÍN A., KOCIAN L. & RÁC P. 2001: Červený (ekozozologický) zoznam vtákov (Aves) Slovenska. Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. — Ochrana prírody Supplement 20: 150–153.
- MOJŽIS M., KESTŮR D., VÁCLAV R. & KRIŠTÍN A. 2010: Vtáctvo chráneného vtáčieho územia Poptie. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Ústav zoológie SAV, Bratislava.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2005: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 1 (1): 7–15.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2006: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 2 (1): 13–22.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2007: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 3 (1): 5–17.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2008: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 4 (1): 4–17.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2009: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 5 (1): 6–21.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2010: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 6 (1): 4–20.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2011: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 7 (1): 4–17.
- OCHRANA DRAVCOV NA SLOVENSKU 2012: Správy pracovných skupín. Dravce a sovy 8 (1): 4–17.
- PČOLA Š. 2012: Vtáctvo okrem Snina. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- RYBANIČ R., ŠUTIÁKOVÁ T. & BENKO Š. (eds.) 2004: Významné vtáčie územia na Slovensku. Územia významné z pohľadu Európskej únie. — Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku, Bratislava.
- SEDLÁČEK K. (ed.) 1988: Červená kniha ohrozených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR. 1 Ptáci. — SZN, Praha
- SLABEYOVÁ K., RIDZOŇ J. & KROPIL R. 2009: Trendy početnosti bežných druhov vtákov na Slovensku v rokoch 2005–2009. — Tichodroma 21: 1–13.
- SOS/BIRDLIFE SLOVENSKO 2010: Vtáctvo vo Chráneného vtáčieho územia Slovenský kras. — SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- SOS/BIRDLIFE SLOVENSKO 2013: Metodika systému dlhodobého monitoring výberových druhov vtákov v chránených vtáčích územiach. — Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica.
- ŠŤASTNÝ K. & BEJČEK V. 2003: Červený seznam ptáků České republiky. — Příroda 22: 95–129.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. — Aventinum, Praha.
- ŠOP SR 2013: Art 12 reporting 2008–2013 for the period 2008–2012 (first delivery). Slovakia. [Navštívené 22. 12. 2013] Dostupné na : <http://cdr.eionet.europa.eu/sk/eu/art12/envurqbaq>.
- WILK T., JUJKA M., KROGULEC J. & CHYLARECKI P. (eds) 2010: Osteje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. — OTOP, Marki.

Došlo: 10. 3. 2014

Prijaté: 12. 3. 2014

Online: 12. 3. 2014

Príloha 1. Červený zoznam vtákov Slovenska (SK IUCN 2014 – zaradenie druhov do kategórií RE, CR, EN, VU, NT); „**“ za názvom kategórie označuje zníženie kategórie v druhom kroku; za kategóriou sú dosiahnuté kritériá IUCN; E-IUCN 2004 – kategórie a kritériá IUCN u druhov na európskej úrovni hodnotenia (BirdLife International 2004); G-IUCN 2013 – kategórie a kritériá celosvetového červeného zoznamu (BirdLife International 2013).

Appendix 1. Red list of birds in Slovakia (SK-IUCN 2014- assessment of the species in Slovakia in categories RE, CR, EN, VU, NT); „**“ after a category means downlisting of category after first step; with category are listed IUCN criteria; E-IUCN 2004 – categories and criteria IUCN, which species met on the European level (BirdLife International 2004); G-IUCN 2013 – categories and criteria of species in Global Red List (BirdLife International 2013).

Druh / Species	SK-IUCN 2014	E-IUCN 2004	G-IUCN 2013
Regionálne vyhynuté druhy (RE) / Regionally extinct			
<i>Falco naumanni</i>	RE		LC
<i>Tetrax tetrax</i>	RE		NT A2cd+3cd+4cd
<i>Burhinus oedicephalus</i>	RE	VU A2b	LC
<i>Lanius senator</i>	RE		LC
Kriticky ohrozené druhy (CR) / Critically endangered			
<i>Anas acuta</i>	CR D		LC
<i>Circaetus gallicus</i>	CR D		LC
<i>Aquila pennata</i>	CR C2a(i),(ii); D		LC
<i>Falco vespertinus</i>	CR A2ac; B2ab(ii),(iii), (iv), (v); C1 + C2a(i),(ii); D	VU A2b	NT A2bc+3bc+4bc
<i>Limosa limosa</i>	CR A2ac; C2a(i); D	VU A2b	NT A2bcde+3bcde+4bcde
<i>Numenius arquata</i>	CR A2ac; C2a(i); D		NT A2bcd+3bcd+4bcd
<i>Coracias garrulus</i>	CR A2 abc; B1ab(ii,v); C1 C2a(i,ii); D	VU A2b	NT A2bcd+3bcd+4bcd
<i>Monticola saxatilis</i>	CR A2a; C2a(i); D		LC
<i>Tichodroma muraria</i>	CR C2a(i)		LC
<i>Emberiza hortulana</i>	CR B2b(v) c(iv); D		LC
Silne ohrozené druhy (EN) / Endangered			
<i>Anas crecca</i>	EN D		LC
<i>Aythya nyroca</i>	EN* D	VU A2b	NT A2 c,d + A3 c,d
<i>Tetrao tetrix</i>	EN C2a(i)		LC
<i>Tetrao urogallus</i>	EN A2ac; C2a(i)		LC
<i>Perdix perdix</i>	EN A2ac	VU A2b	LC
<i>Podiceps grisegena</i>	EN* D		LC
<i>Podiceps nigricollis</i>	EN* A2a,c,d; C2a(i,ii),b; D		LC
<i>Platalea leucorodia</i>	EN* D		LC
<i>Milvus migrans</i>	EN* C2a(i); D	VU A2b	LC
<i>Milvus milvus</i>	EN* C2a(i); D		NT A2bce+3bce+4bce
<i>Circus pygargus</i>	EN* C2 a(i) b; D		LC
<i>Aquila heliaca</i>	EN D	VU C1	VU C2a(ii)
<i>Falco cherrug</i>	EN D		EN A2bcde+3cde+4bcde
<i>Otis tarda</i>	EN* C2a(ii); D	VU A2b	VU A2cd+3cd+4cd
<i>Himantopus himantopus</i>	EN* C2a(i)b; D		LC
<i>Recurvirostra avosetta</i>	EN* C2a(i)b; D		LC
<i>Gallinago gallinago</i>	EN* C2a(i)		LC
<i>Tringa totanus</i>	EN* C2a(i)		LC
<i>Chlidonias niger</i>	EN* C2a(i); D		LC
<i>Asio flammeus</i>	EN* D		LC
<i>Luscinia svecica</i>	EN* D		LC
<i>Acroceph. melanopogon</i>	EN* B2a; D		LC
<i>Phylloscopus trochiloides</i>	EN B2a; D		LC
<i>Lanius minor</i>	EN A2a; C2a(i)		LC
Zraniteľné druhy (VU) / Vulnerable			
<i>Anas clypeata</i>	VU* D		LC
<i>Phalacrocorax carbo</i>	VU* A2ad; D		LC
<i>Botaurus stellaris</i>	VU* D		LC
<i>Egretta garzetta</i>	VU* D		LC
<i>Egretta alba</i>	VU* D		LC
<i>Ardea purpurea</i>	VU* D		LC
<i>Haliaeetus albicilla</i>	VU* D		LC
<i>Porzana parva</i>	VU* D		LC

Príloha 1 / Appendix 1: Pokračovanie / Continuation

<i>Vanellus vanellus</i>	VU C1	VU A2b, A3b,c	LC
<i>Chlidonias hybrida</i>	VU* B2ac(iv); C2 a(i), b; D		LC
<i>Tyto alba</i>	VU C1 + C2a(i); D1		LC
<i>Otus scops</i>	VU* D		LC
<i>Athene noctua</i>	VU C1		LC
<i>Hirundo rustica</i>	VU A2bc		LC
<i>Anthus campestris</i>	VU* D		LC
<i>Prunella collaris</i>	VU D1		LC
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	VU* A2a; C1		LC
Takmer ohrozené druhy (NT) / Near threatened			
<i>Anas querquedula</i>	NT* D1		LC
<i>Accipiter gentilis</i>	NT* C1		LC
<i>Aquila pomarina</i>	NT* C1		LC
<i>Aquila chrysaetos</i>	NT* D		LC
<i>Porzana porzana</i>	NT* D1		LC
<i>Larus melanocephalus</i>	NT* D		LC
<i>Caprimulgus europaeus</i>	NT* C1		LC
<i>Apus apus</i>	NT* A2ac		LC
<i>Upupa epops</i>	NT* C1,D1		LC
<i>Dendrocopos leucotos</i>	NT* C1		LC
<i>Galerida cristata</i>	NT* C1		LC
<i>Lullula arborea</i>	NT* C1		LC
<i>Riparia riparia</i>	NT* A2a		LC
<i>Delichon urbicum</i>	NT* A2bc		LC
<i>Luscinia luscinia</i>	NT* A2b; C1		LC
<i>Saxicola rubetra</i>	NT A2bc		LC
<i>Oenanthe oenanthe</i>	NT* A2a; C1		LC
<i>Turdus torquatus</i>	NT* C1		LC
<i>Locustella fluviatilis</i>	NT* A2bc		LC
<i>Panurus biarmicus</i>	NT* D1		LC
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	NT* A2b		LC
<i>Carduelis flammea</i>	NT* D1		LC
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	NT* A2b		LC
<i>Emberiza cia</i>	NT* D1		LC